

Fuglevennlige planter i hagen: Fukt og bær

Mange fugler spiser frukt og bær om høsten og vinteren. Arter som munk og sidensvans skifter diett fra insekter til mer vegetabilsk kost etter hekkesesongen, og trostene er kjent for å forsyne seg av rognebær så vel som frukt og bær i hagen. En fuglevennlig hage bør tilby minst 5 om dagen! I denne artikkelseriens tredje og siste del handler det nettopp om frukt og bær.

Av Stephen Barstow

Jeg har et par hundre forskjellige frukt- og bærbusker i hagen. Det gjør at vi er selvforsynt (supplert med litt blåbær fra marka), og vi kjøper aldri frukt og bær. Jeg deler gjerne noe av avlingen med fuglene, og bruker ikke beskyttelsesnett for å skjerme bærene mot fugler lenger. Med et godt utvalg av bær og frukt kan man tiltrekke fugler til hagen fra juli og gjennom mesteparten av vinteren. Rogn *Sorbus aucuparia* vokser vilt i hagen, men jeg har plantet flere andre *Sorbus*-arter. Fuglene bidrar effektivt til å spre ulike *Sorbus*-arter i naturen. Man bør derfor passe på å bare plante *Sorbus*-arter som er naturlig hjemmehørende i ditt distrikt. Jeg bruker sjelden rogn til hushold-

ningen, men de ble plantet fordi eplene enkelte år ble ødelagt av rognebærmøll-larver. Rognebærmøll foretrekker å legge eggene sine på rogn, men enkelte år kan det bli lite rognebær og i slike år hopper møllen over til eple. Jeg leste et sted en teori om at dersom man dyrket flere arter rogn i nærheten av eplene, ville det alltid være noen av artene som fikk god avling. Det ble løsningen i min hage, og det er nå over 10 år siden jeg opplevde et kraftig angrep av rognebærmøll på eplene mine. Samtidig får fuglene rognebær hvert år.

Sidensvans pryder hagen

Det er stas når sidensvansene dukker opp. Disse rastløse gjestene

fra taigaskogen besøker gjerne hagen fra oktober og utover. Jeg har sett arten på cirka 16 forskjellige planter i hagen, deriblant på flere forskjellige *Sorbus*-arter. Etter at de er ferdige med rogn, går de løs på berberis. Jeg har en plante i hagen som kanskje er vill. Det er en populasjon av vill berberis et par kilometer herfra, og jeg har plantet en form av den med nesten svarte bær. Bærene har en god sitronaktig

Sidensvansen er en av mange fuglearter du kan få besøk av i hagen dersom det er rognebær å finne. Foto: Jan Erik Røer.

smak, og jeg høster og tørker dem de vintersesongene sidensvansen uteblir. Når de er tørket kan de oppbevares i mange år. Bruk av berberis-bær er best kjent fra Iran. *Zereshk polow* eller sitronberberis er en viktig nasjonal rett i det landet.

Bær og frukter som tiltrekker seg fugler

Korsved *Viburnum opulus* er viltvoksende, men ikke vanlig her

i Malvik. Denne arten høstes i Russland, og den nærstående tranebærkorsved *Viburnum trilobum* er tradisjonelt brukt i Nord-Amerika. I Norge er korsved betraktet som giftig siden smaken er ganske sterk. Jeg bruker litt i tørket form i fruktsalater, men resten får sidensvansene ta – og det er de glade for! Ellers er sidensvans spesielt ivrig etter bær fra svarthyll og hagtorn. Takket være nye kultivarer er

Rognebærmøll kan skade epleavlingene. Da er det en god idé å plante rogn i hagen. Foto: Stephen Barstow.

Eple er en favoritt hos munk (hann på bildet). Konkurransen kan imidlertid være hard, både troster og sidensvans er interessert i gamle epler som finnes i hagen din. Foto: Kai Helge Andersen.

modne svarthyllbær nå årvisst her. Tidligere var det en sjeldenhet.

Det er mange ulike frukter og bær som tiltrekker seg fugler (tabell 1) Jeg har ikke lagt merke til at fugl tar hverken bringebær, svartbringebær, solbær, stikkelsbær eller bjørnebær i hagen min, noe jeg synes er litt rart, men jeg klager egentlig ikke. Heller ikke har jeg sett fugl ta aspargesbær, selv om disse er kjent for å bli fuglespredt.

Lær deg hagevettreglene

Som hageeier må du unngå å spre fremmede planter som fortrenger lokale arter og truer naturmangfoldet. Miljødirektoratet har presentert fire hagevettregler som hjelper deg med dette. De finner du på miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2021/juli-2021/ta-vare-pa-naturen-med-fire-hagevettregler/

Tabell 1. Oversikt over fuglearter som tar hvilke bær og frukter i min hage

Planteart	Vill (V) og/eller plantet (P)	Antall fuglearter	Fuglearter
Rogn (<i>Sorbus</i> spp.)	V og P	11	Frø: dompap, bjørkefink, grønnfink, kjernebiter, konglebit Bær: gråtrost, munk, rødvingetrost, sidensvans, stær, svarttrost
Taggblåhegg, søtmyspel (<i>Amelanchier alnifolia</i>)	P	6	Blåmeis, grønnfink, stær
Barlind (<i>Taxus</i> spp.)	P	6	gråtrost, kjøttmeis, svarttrost Munk, måltrost, rødvingetrost, rødstrupe, sidensvans, stær
Eple (<i>Malus domestica</i> og <i>M. sylvestris</i>)	P	6	Gråtrost, kaie (én gang); munk, sidensvans, svarttrost. Knopper: dompap
Svarthyll (<i>Sambucus nigra</i>)	P	5	Gråtrost, munk, sidensvans, stær, svarttrost
Rips (<i>Ribes sativum</i>)	P	4	Gråtrost, sidensvans, stær, svarttrost.
Berberis (<i>Berberis vulgaris</i>)	V og P	4	Knopper: dompap Munk, rødvingetrost, sidensvans, svarttrost
Plomme (<i>Prunus domestica</i>)	P	2	Gråtrost, stær
Surkirsebær (<i>Prunus cerasus</i>)	P	2	Knopper: dompap Gråtrost, stær
Hagtorn (<i>Crataegus</i> spp.)	P	2	Knopper: dompap
Roser (<i>Rosa</i> spp.)	V og P	2	Gråtrost, sidensvans Frø: grønnfink
Jordbær (<i>Fragaria</i> spp.)	P	2	Frukt: sidensvans Gråtrost, svarttrost
Moreller / søtkirsebær (<i>Prunus avium</i>)	P	2	Gråtrost, svarttrost
Hegg (<i>Prunus padus</i>)	V	2	Gråtrost, stær
Korsved (<i>Viburnum opulus</i> og <i>V. trilobum</i>)	P	1	Sidensvans
Aronia spp.	P	1	Stær
Udo (<i>Aralia cordata</i>)	P	1	Munk

Rogn er en sikker vinner i hagen! Vi har alle sett gråtrost og sidensvans raide trær som bugner av modne rognebær. Det er imidlertid ganske mange fuglearter som tiltrekkes av rognebær. Noen er interessert i frøene mens andre foretrekker fruktkjøttet. Foto: Ib Aamo. CC BY-NC-ND 2.0.

Korsved slår virkelig godt an hos sidensvans. For oss er bærene svakt giftige når de er rå, men fruktene skal kunne spises etter at de er kokt. Foto: Éric Francois Roualet.

Stephen Barstow

Stephen Barstow (f. 1955) har plantet og sådd mer enn 1500 ulike planter i sin hage i Malvik utenfor Trondheim. Plantene kommer fra hele verden, og de fleste er flerårige. De er dyrket i en såkalt skogshage, et økosystem som gjør at han er selvforsynt både med grønnsaker og frukt, men som også gir levevilkår for et mangfold av dyr, særlig fugler, nattsommerfugler og andre insekter. Hagen er kjent som The Edible Garden (Den spiselige hagen), og for rapportører på Artsobservasjoner brukes navnet Naustanbergan. Barstow har ledet foreningen KVANN (Kunnskap og Vern av Nytteplanter i Norge; kvann.no) i flere år, og er forfatter av boka *Around the World in 80 plants* om flerårige grønnsaker. Han skriver ofte om spiselige planter, fugl og insekter på www.edimentals.com.